

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ІСНУЮЧИХ РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ ЦЕНТРІВ

¹Вінницький національний технічний університет

Анотація

У даній роботі проаналізовано переваги та недоліки існуючих реабілітаційних центрів України з урахуванням їх архітектурно-планувальних рішень, організації території та рівня доступності. Визначено позитивні аспекти сучасних центрів, зокрема комплексність реабілітаційних послуг та впровадження додаткових сервісів для пацієнтів. Водночас виявлено суттєві недоліки, пов'язані з недостатньою площею територій та слабкою інтеграцією зовнішнього середовища у реабілітаційний процес.

Ключові слова: реабілітаційний центр, доступність, безбар'єрність, зовнішнє середовище, реабілітація, територія.

Abstract

This paper analyzes the advantages and disadvantages of the existing rehabilitation centers of Ukraine, taking into account their architectural and planning solutions, the organization of the territory and the level of accessibility. The positive aspects of modern centers are identified, in particular, the complexity of rehabilitation services and the introduction of additional services for patients. At the same time, significant shortcomings related to the insufficient area of the territories and weak integration of the external environment into the rehabilitation process were revealed.

Keywords: rehabilitation center, accessibility, barrier-free, external environment, rehabilitation, territory.

Вступ

Реабілітаційні центри відіграють надзвичайно важливу роль у відновленні фізичного та емоційного стану людей після травм, операцій або важких життєвих обставин [1]. реабілітація є комплексним процесом, спрямованим на відновлення фізичного, психічного та соціального стану людини, що вимагає взаємодії різних фахівців та створення відповідного середовища [2]. Ефективність реабілітації залежить не лише від медичних послуг, а й від архітектурно-просторової організації закладів, зокрема доступності, якості середовища та наявності рекреаційних зон. Тому, **метою дослідження** є аналіз існуючих реабілітаційних центрів України з урахуванням їх архітектурно-планувальних рішень, організації території та рівня доступності, а також виявлення основних переваг і недоліків для визначення ефективних підходів до проектування сучасних реабілітаційних закладів.

Результати дослідження

Аналіз існуючих реабілітаційних центрів України свідчить про наявність як позитивних, так і проблемних аспектів їх функціонування. Однією з основних переваг є *комплексність надання послуг та міждисциплінарний підхід*, що передбачає поєднання фізичної, психологічної та соціальної реабілітації при якому пацієнт отримує допомогу від лікарів, фізичних терапевтів, психологів та соціальних працівників одночасно. Це дозволяє забезпечити більш ефективний і цілісний процес

відновлення. Прикладом є Центр реабілітації ім. Святого праведного Іоанна, де надається широкий спектр послуг для дітей і дорослих із порушеннями опорно-рухового апарату та нервової системи. Такий підхід відповідає сучасним вимогам, оскільки зусилля спеціалістів реабілітаційного відділення спрямовані на максимальне відновлення здатності пацієнта до самообслуговування, трудової діяльності та соціальної адаптації [2].

Важливою перевагою є *впровадження принципів безбар'єрності*. Новітні об'єкти передбачають зручні входи без перепадів висот, пандуси з нормативним ухилом, автоматичні двері, широкі коридори та зрозумілу систему навігації, що забезпечує комфортне пересування маломобільних груп населення.

Ще однією перевагою є *інтеграція природного середовища у процес відновлення*. Сучасні центри часто розміщуються в озелених зонах або мають внутрішні двори, тераси та прогулянкові маршрути, що позитивно впливають на психологічний стан пацієнтів. Рекреація є діяльністю, спрямованою на відновлення здоров'я і підвищення працездатності людини, яка базується на використанні природних ресурсів і потенціалу території» [3].

Окремо слід відзначити розширене *розуміння доступності*, яке виходить за межі архітектури будівлі. Зокрема, Реабілітаційний комплекс «Агапе» забезпечує транспортування людей з інвалідністю до центру, лікарень та інших об'єктів, що значно підвищує доступність реабілітаційних послуг (Рис.1.)

Рис.1. Реабілітаційний комплекс «Агапе» [4]

Однак, одним із найбільш поширених недоліків є *недостатня інтеграція зовнішнього середовища у процес реабілітації*. Незважаючи на наявний комплексний підхід, часто територія закладів обмежена і не завжди виконує повноцінну терапевтичну функцію, що обмежує використання природних ресурсів для відновлення здоров'я.

Суттєвим недоліком є *розміщення значної кількості реабілітаційних центрів у структурі щільної житлової забудови*. У таких умовах вони функціонують як окремі будівлі без достатньої території, що унеможливорює формування рекреаційних зон, прогулянкових маршрутів і просторів для соціальної взаємодії. Відсутність зв'язку з природним середовищем негативно впливає на емоційний стан пацієнтів і знижує ефективність реабілітації. Крім того, характерною проблемою є *нерівномірний рівень розвитку реабілітаційної інфраструктури*. Сучасні інноваційні центри зосереджені переважно у великих містах, тоді як у менших населених пунктах переважають застарілі заклади, які не відповідають вимогам безбар'єрності, мають незручне планування, вузькі коридори,

недостатню кількість ліфтів і складні маршрути пересування. Також слід відзначити *недостатню увагу до організації внутрішнього середовища* з точки зору психологічного комфорту. У багатьох випадках простір має переважно медичний характер і не сприяє емоційному відновленню. Відсутність зон відпочинку, спілкування та рекреації знижує ефективність комплексного підходу до реабілітації.

Висновок

Проаналізовано основні характеристики існуючих реабілітаційних центрів України, які мають як суттєві переваги, так і значні недоліки. Визначено, що до основних переваг належать комплексність послуг, впровадження додаткових сервісів та впровадження принципів безбар'єрності. Водночас ключовими недоліками є недостатня площа територій, розміщення об'єктів у щільній забудові, слабка інтеграція зовнішнього середовища у процес реабілітації та неповна реалізація принципів безбар'єрності. При проєктуванні нових реабілітаційних центрів необхідно враховувати не лише функціональне наповнення будівлі, а й повноцінну організацію території як частини лікувального процесу, забезпечуючи створення комплексного, доступного та ефективного середовища для відновлення пацієнтів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. А. В. . Бондар, М. А. . Максименко, І. В. . Сафроненко, і В. О. . Кузьменко. 2023. Планувальна організація рекреаційно-оздоровчого комплексу для військових у гірській місцевості України», СучТехнБудів, вип. 35, вип. 2, с. 145–152, Груд 2023.
2. Методичні вказівки до виконання курсового проєкту № 2 «Рекреаційно-реабілітаційний комплекс для осіб з інвалідністю» з навчальної дисципліни «Архітектурне проєктування (концептуальне)» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за освітньо-професійною програмою «Архітектура та містобудування» спеціальності 191 «Архітектура та містобудування» денної форми навчання [Електронне видання] / Михайлишин О. Л., Сергіюк І. М. – Рівне : НУВГП, 2021. – 38 с.
3. Ковбасюк Д. 2025. Концепція створення реабілітаційних центрів. Міжнародна науково-практична інтернетконференція «Молодь в науці: дослідження, проблеми, перспективи (МН-2025)», м. Вінниця: ВНТУ, 2025. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/mn/mn2025/paper/viewFile/22412/18569> .
4. Реабілітаційний комплекс «Агапе», Україна, Волинська обл. с. Боратин, вул. Педагогічна 14 <https://www.agapeukraine.com/> .

Ковбасюк Дарія Олександрівна- студентка групи БМ-22б, факультет будівництва, цивільної та екологічної інженерії, Вінницький національний технічний університет, м.Вінниця. Email: kovbasukdasa3@gmail.com.

Науковий керівник: Хороша Оксана Іванівна – кандидат архітектури, доцент кафедри будівництва, міського господарства та архітектури, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: korosha@vntu.edu.ua.

Kovbasiuk Dariia - student of group BM-22b, faculty of construction, civil and environmental engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia. Email: kovbasukdasa3@gmail.com .

Supervisor: Khorosha Oksana - PhD, senior lecturer of department construction, urban and architectural Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: korosha@vntu.edu.ua .